

ΔΙΑΦΙΛΟΝΙΚΟΥΜΕΝΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΣΥΝΟΡΑ: ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΚΙΝΑΣ

Πετρόπουλος Σωτήρης¹

¹Τμήμα Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας, Διονύσου 3, 174 55, Αθήνα, Τηλ. 6944 778654, Email: petropouloss@yahoo.gr

Περίληψη

Οι διασυνωριακές διαφορές έχουν αποτελέσει παγκοσμίως έναν από τους βασικότερους λόγους δημιουργίας διακρατικών εντάσεων, εντάσεις οι οποίες δύναται να οδηγήσουν ακόμα και στην κήρυξη πολέμου. Αν και οι περισσότερες τέτοιες διαφορές αφορούν κυρίως σε χερσαία σύνορα, ιδιαίτερη σημασία έχουν λάβει τις τελευταίες δεκαετίες διαφορές που αφορούν και σε θαλάσσια. Η ραγδαία αύξηση του παγκόσμιου εμπορίου για παράδειγμα, έχει καταστήσει τις θαλάσσιες οδούς απαραίτητο στοιχείο για την ανάπτυξη, ειδικά όσον αφορά σε οικονομίες οι οποίες στηρίζονται στις εξαγωγές. Επιπρόσθετα, η κυριότητα επί θαλάσσιων εκτάσεων έχει λάβει αυξημένη σημασία λόγω και της παγκόσμιας αναζήτησης πετρελαίου και φυσικού αερίου καθώς τα ήδη επιβεβαιωμένα αποθέματα σταδιακά εξαντλούνται.

Μία από τις σημαντικότερες εναπομείνουσες διαφορές επί θαλάσσιων εκτάσεων εντοπίζεται στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας. Κίνα, Βιετνάμ και Ινδονησία είναι μερικές μόνο από τις χώρες οι οποίες διεκδικούν ένα κομμάτι της θαλάσσιας αυτής περιοχής της Νοτιοανατολικής Ασίας, περιοχή η οποία εξυπηρετεί ένα σημαντικό μέρος του εμπορίου της Ανατολικής Ασίας με το δυτικό κόσμο (εκτός της αμερικανικής ηπείρου) και στην οποία εικάζεται ότι υπάρχουν σημαντικές ποσότητες φυσικού αερίου και πετρελαίου. Αν και στην πρόσφατη ιστορία της περιοχής δεν έχει καταγραφεί κάποια ένοπλη διακρατική σύρραξη, κατά καιρούς έχουν δημιουργηθεί σημαντικές εντάσεις.

Στην εργασία αυτή γίνεται ανάλυση των περίπλοκων σχέσεων οι οποίες διέπουν την περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας ενώ διερευνάται ο ρόλος μιας διακρατικής περιφερειακής συνεργασίας, της ASEAN, στο πλαίσιο προσπάθειας ελέγχου των εντάσεων στην περιοχή και τελικής επίλυσης των υφιστάμενων διασυνωριακών διαφορών.

SEA BORDER DISPUTES: RISKS AND OPPORTUNITIES OF INTERSTATE COOPERATION, THE CASE OF SOUTH CHINA SEA

Petropoulos Sotirios¹

¹Department of Regional Economic Development, University of Central Greece, 3, Dionisou street, 174 55, Athens, Tel. +30 6944 778654, Email: petropouloss@yahoo.gr

Abstract

Border issues have been identified as one of the main reasons for spurring interstate tension which can even conclude to war. Although such issues are usually concentrated over land, evidence shows that during the last decades sea borders are becoming more and more issues of disputed and tensions between states. The rapid expansion of global trade has rendered sea lanes an indispensable component of development especially for countries that their economic progress

is based on exports. Moreover, the ownership of sea areas has received significant importance due to the global hunt for energy resources and as the confirmed global reserves is decreasing.

One of the most important remaining disputes over sea borders is found in the South China Sea area. China, Vietnam, Indonesia and other Southeast Asian countries have declared ownership of some part of this area which serves a significant part of Asian trade with the West while it is thought of containing significant oil and natural gas reserves. Although during its recent history no armed conflict has taken place in South China Sea, several tensions have been created across time.

This paper will analyze the complex interstate relations formulated over the South China Sea issue while the role of a regional cooperation scheme, ASEAN, in the process of peacefully settling the border differences will be explored.

Λέξεις Κλειδιά: διασυνοριακές διαφορές, θαλάσσια σύνορα, Θάλασσα της Νότιας Κίνας, ASEAN, Νοτιοανατολική Ασία, διακρατικές περιφερειακές συνεργασίες.

Key words: sea borders, South China Sea, ASEAN, Southeast Asia, interstate regional cooperation schemes.

1. Εισαγωγή

Τα διακρατικά σύνορα αποτελέσαν καθ' όλη τη διάρκεια της παγκόσμια ιστορίας έναν από τους σημαντικότερους λόγους δημιουργίας εντάσεων μεταξύ γειτνιαζόντων κρατών και, πολύ συχνά, κήρυξης πολέμων. Οι περισσότεροι πόλεμοι της ανθρώπινης ιστορίας προέκυψαν από την επιθυμία γεωγραφικής επέκτασης του ενός έναντι άλλων είτε πρόκειται για την κατάληψη ενός ολόκληρου κράτους ή μέρους εδαφών αυτού. Πολύ συχνά δε η χάραξη συνόρων μεταξύ κρατών, ειδικά κατά το παρελθόν, δε λάμβανε χώρα υπό το καθεστώς απόλυτης συμφωνίας ή με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών. Ειδικά στον αναπτυσσόμενο κόσμο, ο οποίος πέρασε μέσα από τη διαδικασία της αποικιοκρατίας (Αφρική, Ανατολική Ασία κτλ), η χάραξη των συνόρων αποτέλεσε μια αρκετά αυθαίρετη διαδικασία όπου λαμβάνονταν υπόψη κυρίως οι στιγμιαίοι συσχετισμοί ισχύος και όχι για παράδειγμα εθνοτικές, ιστορικές και άλλες συνέχειες. Έτσι, θα θεωρούσε κανείς ως αναμενόμενες τις συχνές κινήσεις αναθεώρησης καθορισμένων γεωγραφικών συνόρων ακόμα και μέσω της χρήσης βίας (Herbst 1989).

Αναντίρρητα, λοιπόν, ακόμα και στη νέα χιλιετία οι συνοριακές διαφορές δεν είναι σπάνιες και οι εντάσεις που αυτές δημιουργούν δύναται να διαταράξουν την τοπική ή και περιφερειακή σταθερότητα αν όχι την παγκόσμια. Ενώ, όμως, ως ένα βαθμό διασυνοριακές διαφορές οι οποίες αφορούν σε χερσαία σύνορα έχουν ιστορικά γίνει αντικείμενο διαπραγματεύσεων και σε πολλές περιπτώσεις έχει επέλθει επίλυση αυτών, δεν συμβαίνει το ίδιο και με όσον αφορά σε θαλάσσια σύνορα.

Οι λόγοι για τους οποίους θαλάσσιες συνοριακές διαφορές δεν έχουν τύχει αντίστοιχης αντιμετώπισης από τα ενδιαφερόμενα κράτη σχετίζονται κυρίως με τη μικρότερη σημασία που αυτές είχαν μέχρι και τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Ο εν πολλοίς καθορισμός σημαντικού μέρους της ανθρώπινης δραστηριότητας στις θάλασσες από διεθνείς συμβάσεις και αποφάσεις διεθνών οργανισμών (π.χ. Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός) μείωνε τη σημασία κατοχής μεγάλων θαλάσσιων εκτάσεων ή έστω μείωνε το ενδιαφέρον για την επίλυση διακρατικών διαφορών όσον αφορά σε θαλάσσια σύνορα.

Σταδιακά, η ραγδαία αύξηση του διεθνούς εμπορίου και, κατά συνέπεια, των διεθνών μεταφορών οι οποίες σε μεγάλο βαθμό πραγματοποιούνται δια της θαλάσσης, αύξησαν τη σημασία του ελέγχου θαλάσσιων περιοχών. Ιδιαίτερως αυξημένη σημασία έχουν πλέον λάβει όλες εκείνες οι θαλάσσιες περιοχές μέσα από τις οποίες συντελείται σημαντικό μέρος του θαλάσσιου εμπορίου, αποτελούν δηλαδή μέρος θαλάσσιων εμπορικών οδών μεταξύ χωρών παραγωγής και χωρών κατανάλωσης εμπορευμάτων (Ho 2006).

Επιπρόσθετα, η ταχύτατη τεχνολογική και επιστημονική εξέλιξη των τελευταίων δεκαετιών έχει πλέον καταστήσει εφικτή και αρκετά πιο εύκολη την αναζήτηση και εκμετάλλευση πρώτων υλών σε υποθαλάσσιες εκτάσεις. Κατά συνέπεια, η αναζήτηση πρώτων υλών και, κυρίως, κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου σε θαλάσσιες περιοχές αποτελεί πλέον μια συνηθισμένη διαδικασία. Παράλληλα, η συνεχόμενη αύξηση της ζήτησης για ενεργειακούς πόρους παγκοσμίως έχει επιφέρει μια σημαντική αύξηση στις τιμές του πετρελαίου και φυσικού αερίου διεθνώς. Το

τελευταίο αυτό στοιχείο είναι ιδιαίτερος σημαντικό, καθώς η άνοδος των τιμών έχει καταστήσει εφικτή την άντληση υδρογονανθράκων από θαλάσσιες περιοχές, γεγονός το οποίο μέχρι πρότινος θεωρούνταν οικονομικώς απαγορευτικό. Καθώς οι γεωτρήσεις σε θαλάσσιες περιοχές και σε μεγάλα βάθη εμπεριέχουν εν γένει σημαντικά κόστη, οι καλύτερες τιμές πώλησης πετρελαίου και φυσικού αερίου καθιστούν πλέον εκμεταλλεύσιμα υποθαλάσσια κοιτάσματα τα οποία μέχρι έως σήμερα παρέμεναν ανενεργά (World Energy Outlook, 2008).

Με βάση τις παραπάνω εξελίξεις, η σημασία της κατοχής θαλάσσιων εκτάσεων αυξήθηκε τις τελευταίες δεκαετίες σημαντικά και το γεγονός αυτό συντέλεσε στο να ενταθούν οι προσπάθειες επιβεβαίωσης του ιδιοκτησιακού καθεστώτος επί αμφισβητούμενων ως προς την εδαφική κυριότητά τους εκτάσεων. Προφανώς, τέτοιες ενέργειες προκαλούν διακρατικές εντάσεις οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν είτε στην επίλυση των εν λόγω διαφορών είτε σε φραστικές, πολιτικές και - πιθανά - πολεμικές συγκρούσεις. Χαρακτηριστικό πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί η πρόθεση της Μεγάλης Βρετανίας να δώσει άδεια σε ειδικό ωκεανογραφικό πλοίο να διενεργήσει έρευνες εντοπισμού υποθαλάσσιων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην περιοχή γύρω από τα νησιά Φόκλαντς, η βρετανική κατοχή των οποίων αμφισβητείται από την Αργεντινή. Αμέσως μετά τα σχετικά δημοσιεύματα περί της πρόθεσης της Μεγάλης Βρετανίας, η Αργεντινή εκδήλωσε την έντονη δυσαρέσκειά της και προχώρησε σε σχετικά διαβήματα (Financial Times 2010).

Αντίστοιχα περιστατικά, με μεγαλύτερη μάλιστα συχνότητα, έχουν λάβει χώρα και σε μια άλλη περιοχή του κόσμου, την περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας. Για τη θάλασσα αυτή περιοχή, μάλιστα, υπάρχει έντονο διεθνές ενδιαφέρον καθώς: (α) αποτελεί μια από τις κυριότερες οδούς μεταφοράς προϊόντων από την Ανατολική Ασία προς τις ευρωπαϊκές αγορές, (β) η Κίνα διεκδικεί σημαντικό μέρος αυτής και (γ) στην περιοχή δραστηριοποιείται μια διακρατική περιφερειακή συνεργασία, η Ένωση Κρατών της Νοτιοανατολικής Ασίας – ASEAN.

2. Η περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας

Η Θάλασσα της Νότιας Κίνας αποτελεί μια από τις σημαντικότερες θαλάσσιες περιοχές της ευρύτερης περιοχής της Ανατολικής Ασίας. Γεωγραφικά περικλείεται στο βορρά από τα χερσαία εδάφη της Κίνας καθώς και την Ταϊβάν, δυτικά από τις Φιλιππίνες, τη Μαλαισία και το Μπρουνέι, νότια από την Ινδονησία και τη Σιγκαπούρη και ανατολικά από το Βιετνάμ. Με βάση τις γεωγραφικές υποδιαιρέσεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), η περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας αποτελεί «σημείο συνάντησης» για τις περιοχές της Ανατολικής (Κίνα, Ταϊβάν) και της Νοτιοανατολικής Ασίας.

Χαρακτηριστικό της θάλασσας αυτής περιοχής η οποία ειρήσθω εν παρρόδω, αποτελεί κομμάτι του Ειρηνικού, είναι η ύπαρξη αρκετών, περιορισμένων συμπλεγμάτων μικρών νησιών και βραχονησίδων. Τα περισσότερα από αυτά είναι ακατοίκητα ενώ σχεδόν για όλα έχουν εκδηλωθεί πολλαπλές διεκδικήσεις από τα γειτονικά κράτη.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι παρ' όλη την εκτεταμένη χρήση του όρου «Θάλασσα της Νότιας Κίνας» στη διεθνή βιβλιογραφία, οι γειτονικές χώρες της περιοχής χρησιμοποιούν διαφορετικά ονόματα για τον προσδιορισμό της συγκεκριμένης θαλάσσιας περιοχής ή μέρος αυτής. Τούτο συμβαίνει γιατί δύο βασικούς λόγους: (α) ο όρος «Θάλασσα της Νότιας Κίνας» έχει προέλθει από τα ευρωπαϊκά κράτη τα οποία ισχυροποίησαν την παρουσία τους στην περιοχή κατά την περίοδο της αποικιοκρατίας και (β) προφανώς ο όρος αυτός δημιουργεί συγκεκριμένες εντυπώσεις υπέρ των διεκδικήσεων ενός από τα κράτη της περιοχής, την Κίνα (Tønnesson 2005).

Η περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας έγινε ευρέως γνωστή με την άφιξη των πρώτων Ευρωπαίων εξερευνητών (Πορτογάλων) περί τον 16^ο αιώνα. Μέχρι τότε και καθώς το εμπόριο μεταξύ Ευρώπης και Ανατολικής Ασίας ήταν σχετικώς περιορισμένο, η θάλασσα αυτή περιοχή εξυπηρετούσε την επικοινωνία και το εμπόριο των κρατών της περιοχής. Η σταδιακή ανάπτυξη του ευρωπαϊκού ελέγχου ολόκληρης της περιοχής της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ασίας θα οδηγήσει και στη διεθνοποίηση της περιοχής καθώς εμπορεύματα και κυρίως πρώτες ύλες θα φορτώνονται στα ασιατικά λιμάνια και περνώντας μέσα από την περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας θα φτάνουν στις ευρωπαϊκές αγορές.

Στις μέρες μας η περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας αποτελεί μια από τις σημαντικότερες θαλάσσιες διόδους παγκοσμίως. Αποτελεί τη δεύτερη θαλάσσια περιοχή στον κόσμο όσον αφορά στις διελεύσεις πλοίων με περισσότερο από το 50% του παγκόσμιου τονάζ να διέρχεται από κάποιο σημείο της. Μάλιστα, η διέλευση πετρελαιοφόρων παρουσιάζεται ιδιαίτερος αυξανόμενη,

καθώς τα κράτη της περιοχής της Ανατολικής Ασίας και ειδικά η Κίνα αντιμετωπίζουν μια ραγδαία αύξηση της ζήτησης ενέργειας. (IMO 2004, 2006)

Επιπρόσθετα, η περιοχή διαθέτει αποδεδειγμένα αποθέματα 7 δισεκατομμυρίων βαρελιών πετρελαίου, ενώ διάφορες μελέτες ανεβάζουν τα πιθανολογούμενα συνολικά αποθέματα πετρελαίου στα 28 δισεκατομμύρια βαρέλια και τα αποθέματα φυσικού αερίου τα 266 τρισεκατομμύρια κυβικά μέτρα (U.S. Energy Information Administration 2008). Αναμφισβήτητα, λοιπόν, η περιοχή διαθέτει σημαντικούς ενεργειακούς πόρους οι οποίοι αποτελούν έναν από τους βασικότερους λόγους των πολλαπλών διεκδικήσεων εκτάσεων της περιοχής από τα περισσότερα γειτνιάζοντα κράτη.

3. Οι ιστορικές διεκδικήσεις

Ιστορικά, οι εξελίξεις στην περιοχή της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ασίας εν πολλοίς καθορίζονταν από την ισχύ της αυτοκρατορίας και μετέπειτα του κράτους της Κίνας. Με την εκ νέου ισχυροποίηση της τελευταίας περί τον 16^ο αιώνα η περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας θα ελέγχεται από κινεζικές δυνάμεις χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι οι υπόλοιπες χώρες της περιοχής δεν είχαν ερείσματα στην περιοχή (Kang 2007). Εξάλλου σε ολόκληρη την περίοδο της ακμής της Κίνας, η άσκηση εξουσίας έναντι των γειτονικών κρατών ήταν περιορισμένη και αρκούσε απλά η αναγνώριση σε αυτήν ότι αποτελεί τον ηγεμόνα της περιοχής, καθώς και η περιοδική απόδοση φόρου υποτέλειας (Kang 2007).

Ο έλεγχος της θαλάσσιας περιοχής σταδιακά θα χαθεί παράλληλα με την επικράτηση των Ευρωπαϊκών Μεγάλων Δυνάμεων της εποχής. Χαρακτηριστικότερη ίσως χρονολογία αυτής της εξέλιξης αποτελεί το 1839, οπότε και ξεκίνησε ο πρώτος πόλεμος του Οπίου κατά τον οποίο ο μέχρι τότε ηγεμόνας της περιοχής, η Κίνα, θα ηττηθεί από τη Βρετανική Αυτοκρατορία. Από την περίοδο αυτή και ουσιαστικά μέχρι τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου παύει να τίθεται θέμα εθνικών διεκδικήσεων στην Θάλασσα της Νότιας Κίνας.

Η ήττα της Ιαπωνίας από τις συμμαχικές δυνάμεις, η επικράτηση του Μάο στην Κίνα, η δημιουργία του καθεστώτος της Ταϊβάν καθώς και η σταδιακή ανεξαρτητοποίηση των χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας θα δημιουργήσουν ένα νέο, αρκετά περίπλοκο σύστημα διακρατικών σχέσεων στην περιοχή. Σταδιακά, τα περισσότερα κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας θα διεκδικήσουν μέρος της Θάλασσας της Νότιας Κίνας. Οι διεκδικήσεις, μάλιστα, θα γίνουν ολοένα και εντονότερες καθώς η εκμετάλλευση των επιβεβαιωμένων και πιθανολογούμενων υποθαλάσσιων ενεργειακών αποθεμάτων θα γίνεται ολοένα και πιο επιβλαβή (Odgaard 2003).

Το ενδιαφέρον με την υπό εξέταση θαλάσσια περιοχή είναι ότι πολλές χώρες διεκδικούν πολλά σημεία της, στο βαθμό που να παρατηρείται έντονη επικάλυψη μεταξύ αυτών. Έτσι, ενδεικτικά αναφέρονται παρακάτω μερικές μόνο από τις ενεργές διεκδικήσεις στην Θάλασσα της Νότιας Κίνας:

1. Η Κίνα θεωρεί σχεδόν ολόκληρη την περιοχή κινεζική επικράτεια δίνοντας έμφαση στην περιοχή δυτικά των νησιών Σπράτλι συμπεριλαμβανομένων και αυτών, καθώς και στα νησιά Παρασέλ.
2. Η Ταϊβάν διεκδικεί επίσης σημαντικό μέρος της Θάλασσας της Νότιας Κίνας και ειδικά τα νησιά Σπράτλι, τα νησιά Νατούνα καθώς και τις περιοχές Μαλαμπάγια και Καμάγκο, όπου επιβεβαιωμένα υφίστανται αποθέματα φυσικού αερίου.
3. Το Βιετνάμ την θαλάσσια περιοχή γύρω από τα νησιά Σπράτλι συμπεριλαμβανομένων των περισσότερων νησιών αυτών, καθώς και τα περισσότερα από τα νησιά Παρασέλ.
4. Οι Φιλιππίνες μέρος των νησιών Σπράτλι, των νησιών Νατούνα καθώς και των νησιών Παρασέλ.
5. Η Ινδονησία μέρος της θαλάσσιας περιοχής ανατολικά των νησιών Νατούνα.
6. Η Μαλαισία κάποια από τα νησιά Παρασέλ, κάποια από τα νησιά Σπράτλι καθώς και κομμάτι του Κόλπου της Ταυλάνδης και των Στενών της Σιγκαπούρης.

Φυσικά υπάρχουν και αρκετές άλλες διεκδικήσεις από άλλες χώρες της περιοχής οι οποίες όμως αφορούν σε μικρότερες εκτάσεις και δεν έχουν αποτελέσει αφορμές για έντονες διακρατικές αντιπαραθέσεις. Το δίχως άλλο, πάντως, οι πολλαπλές διεκδικήσεις κομματιών της περιοχής δημιουργούσαν και εν μέρει δημιουργούν έντονες ανησυχίες περί της δυνατότητας διαχρονικής διατήρησης της ειρήνης στην περιοχή.

Αξίζει να τονιστεί ότι μερικές από τις σημαντικότερες συγκρούσεις στην περιοχή έλαβαν χώρα ανάμεσα στο Βιετνάμ και στην Κίνα. Στο πλαίσιο της γενικότερης εκατέρωθεν εχθρικής στάσης λόγω των διαφορετικών θέσεων των δύο χωρών εντός του κομμουνιστικού καθεστώτος, οι δύο χώρες θα συμμετάσχουν σε περιορισμένης έκτασης συγκρούσεις. Πιο συγκεκριμένα, μετά την «ψύχραση» των σχέσεων Σοβιετικής Ένωσης – Κίνας τη δεκαετία του 1960, η τελευταία θα διαμορφώσει μια αρνητική στάση έναντι του Βιετνάμ, το οποίο με τη σειρά του ανέπτυξε ιδιαίτερα στενές σχέσεις με τη Σοβιετική Ένωση κατά τον πόλεμο ενάντια στις ΗΠΑ. Αυτή η αρνητική προδιάθεση της Κίνας έναντι στο Βιετνάμ σε συνδυασμό με τις πολλαπλές εκατέρωθεν εδαφικές διεκδικήσεις, θα οδηγήσει συχνά τις δύο χώρες σε προστριβές (Womack 2006).

Έτσι, για παράδειγμα, το 1974 η Κίνα θα καταλάβει μερικά από τα νησιά Παρασέλ, κίνηση η οποία θα οδηγήσει σε ένοπλη σύγκρουση με το Βιετνάμ και σε εκατέρωθεν απώλειες 18 στρατιωτών. Επίσης, το 1988 θα υπάρξει ναυτική ένοπλη σύγκρουση νοτίως της βραχονησίδας Τσίγκουα με αποτέλεσμα 70 Βιετναμέζους ναύτες νεκρούς. Παράλληλα, συχνές ήταν οι παρενοχλήσεις αλιευτικών και άλλων σκαφών από το λιμενικό της κάθε πλευράς, όχι μόνο όσον αφορά στο Βιετνάμ και στην Κίνα, αλλά και τους άλλους διεκδικητές περιοχών της Θάλασσας της Νότιας Κίνας (Ruland 2005).

Φυσικά, η Κίνα βρέθηκε σε αρκετές αντιπαραθέσεις και με αρκετές άλλες χώρες της περιοχής. Η σημαντικότερη, όμως, πηγή ανησυχίας ένας νόμος του 1992 τον οποίο ψήφισε το Κινεζικό Κογκρέσο, ο οποίος ρητά όριζε την περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας ως κινεζική.

Η απόφαση αυτή της Κίνας συνδέεται άμεσα με τη συνειδητοποίηση από τους κινέζους αξιωματούχους ότι η χώρα μετατρέπεται σταδιακά σε καθαρό εισαγωγέα ενεργειακών πόρων. Ήδη, από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 διάφορες οικονομικές εκθέσεις και αναλύσεις (U.S. Energy Information Administration, 2005; Zweig & Jianhai, 2005; Institute for the Analysis of Global Security, 2004; World Energy Outlook, 2006-9) προέβλεπαν ότι η Κίνα θα χρειαστεί τεράστιους ενεργειακούς πόρους έτσι ώστε να συνεχιστεί απρόσκοπτα η οικονομική της ανάπτυξη, τους οποίους όμως η ίδια δε διαθέτει. Πράγματι, από 1993 η Κίνα έχει καταστεί καθαρός εισαγωγέας πετρελαίου. Μοιραία, λοιπόν, η πιθανή ύπαρξη σημαντικών αποθεμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας αποτέλεσε, δοσμένων των ενεργειακών αναγκών της κινεζικής ανάπτυξης, τον καταλύτη ώστε η Κίνα να ακολουθήσει μια επιθετικότερη στάση στην περιοχή (Lee 2005).

Κατά τη διάρκεια του πρώτου μισού της δεκαετίας του 1990 τόσο η Κίνα όσο και το Βιετνάμ αλλά και άλλες γειτονικές χώρες όπως η Ινδονησία και οι Φιλιππίνες θέλησαν να διερευνήσουν τις πιθανότητες εμπορικής εκμετάλλευσης πιθανών κοιτασμάτων ενεργειακών πόρων στην ευρύτερη περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας. Έλαβαν χώρα, έτσι, αρκετές αποστολές ερευνητικών σκαφών ώστε να συγκεντρωθούν περισσότερες πληροφορίες. Λόγω, όμως, των μη ξεκάθαρα ορισμένων θαλασσιών συνόρων, συχνά παρατηρήθηκε το φαινόμενο ερευνητικά σκάφη να παρενοχλούνται και εν τέλει να εκδιώκονται από την περιοχή από την ακτοφυλακή της μιας ή της άλλης χώρας (Dosch 2008).

Παράλληλα, η Κίνα ενδιαφερόταν να διασφαλίσει την απρόσκοπτη χρήση της θαλάσσιας οδού προς τα δυτικά καθώς: (α) ένα μεγάλο μέρος της εξαγωγικής της δραστηριότητας διενεργείται μέσω της Θάλασσας της Νότιας Κίνας (κυρίως εμπορεύματα προς Ευρώπη) και (β) ένα μεγάλο μέρος των μελλοντικών της εισαγωγών πετρελαίου θα πραγματοποιείται ομοίως μέσω της ίδιας διαδρομής (πετρέλαιο από Μέση Ανατολή). Ο έλεγχος της περιοχής της Θάλασσας της Νότιας Κίνας καθίστατο έτσι ιδιαίτερα σημαντικός, καθώς θα διασφαλίζει ως ένα βαθμό τις εμπορικές ροές με περιοχές ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη αλλά και την ασφάλειά της (Lee 2005).

Η νομοθετική πρωτοβουλία της Κίνας σκοπό είχε να βάλει τάξη στο θέμα της εκμετάλλευσης των ενεργειακών πόρων της περιοχής, αλλά και να αυξήσει παράλληλα τη δυνατότητα προστασίας των εμπορικών αποστολών από και προς τα λιμάνια της. Αναντίρρητα, όμως, η συγκεκριμένη εξέλιξη θα αποτελέσει τον καταλύτη για την εντονότερη δραστηριοποίηση των γειτονικών χωρών προς την εξεύρεση λύσεως στο θέμα των θαλασσιών συνόρων στην περιοχή. Κατ' αρχήν, οι χώρες της περιοχής διαμαρτυρήθηκαν με σχετικά διαβήματα προς την κινεζική εξουσία αλλά, ταυτόχρονα, καθώς το θέμα λάμβανε περιφερειακές, πλέον, διαστάσεις, επιχείρησαν να διαμορφώσουν μια περιφερειακή απάντηση. Εν συνεχεία και καθώς στην περιοχή υπήρχε ήδη μια θεσμοθετημένη διακρατική περιφερειακή ένωση, η ASEAN, τα ενδιαφερόμενα κράτη δεν άργησαν

να την χρησιμοποιήσουν ώστε να διαμορφωθεί μια κοινή στάση έναντι της ολοένα και επιθετικότερης Κίνας (Buszynski 1998).

4. Ο ρόλος της ASEAN

Στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας ήδη από το 1967 δραστηριοποιείται ένα σχήμα περιφερειακής συνεργασίας, η Ένωση των Κρατών της Νοτιοανατολικής Ασίας - ASEAN. Μέλη της Ένωσης αποτελούν τα κράτη της περιοχής που εκτείνεται βόρεια από την αρχή της Ινδοκίνας έως τα νότια σύνορα της Ινδονησίας. Σταδιακά η Ένωση δραστηριοποιήθηκε σε ζητήματα τόσο οικονομικά (π.χ. κατάργηση δασμών) όσο και πολιτικά ενώ, ταυτόχρονα, την περίοδο 1993-4 έλαβε την πρωτοβουλία δημιουργίας ενός φόρουμ για την ασφάλεια της ευρύτερης περιοχής, το ASEAN Regional Forum (ARF). Αξίζει, δε, να σημειωθεί ότι μια από τις κυριότερες αποστολές της ASEAN αποτελεί η ειρηνική συνύπαρξη και ανάπτυξη των κρατών – μελών της. Η ύπαρξη της Ένωσης αλλά και του Φόρουμ αυτού φαίνεται ότι τελικά διαδραμάτισαν σημαίνοντα ρόλο στον έως τότε έλεγχο της κατάστασης στην περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας (Wanandi 2005).

Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα στοιχεία της ASEAN σε σχέση με την υπό εξέταση θαλάσσια περιοχή είναι ότι τα περισσότερα από τα μέλη της διεκδικούν μέρος αυτής. Βιετνάμ, Μαλαισία, Ινδονησία, Φιλιππίνες, Ταϊλάνδη και Σιγκαπούρη έχουν όλες κατά καιρούς εγείρει θέματα ιδιοκτησιακού καθεστώτος στην περιοχή. Σαφώς, λοιπόν, η ASEAN δραστηριοποιήθηκε για ένα ζήτημα το οποίο μπορούσε να διαταράξει το εν πολλοίς ειρηνικό περιφερειακό περιβάλλον.

Μια από τις βασικότερες πρόνοιες της ASEAN ως σύνολο ήταν οι όποιες εδαφικές διεκδικήσεις και προστριβές να μην έφταναν στο σημείο της ένοπλης σύγκρουσης. Για τις διενέξεις ανάμεσα στα μέλη της, μάλιστα, η ASEAN προσπάθησε να διευκολύνει τη «διευθέτησή» τους μέσα από τη δημιουργία Αρχών Κοινής Ανάπτυξης, Οι Αρχές αυτές αποτελούν θεσμικούς οργανισμούς οι οποίοι αναλαμβάνουν την εκμετάλλευση των πρώτων υλών που βρίσκονται υποθαλασσίως των υπό αμφισβήτηση υδάτων και με τον τρόπο αυτό, χωρίς κατ'ουσία να επιλύεται η συνοριακή διαφορά, και οι δύο (ή περισσότερες) χώρες προχωρούν στην από κοινού εκμετάλλευση του υπεδάφους. Χαρακτηριστικότερο ίσως παράδειγμα της εν λόγω μεθόδου αποτελεί η συνεκμετάλλευση του υπεδάφους στον Κόλπο της Ταϊλάνδης από τις διάφορες γειτονικές χώρες – μέλη της ASEAN (Dosch 2008).

Αξίζει να σημειωθεί ότι μια από τις βασικές αρχές της ASEAN αποτέλεσε και αποτελεί η πρακτική της υποβάθμισης προβλημάτων μεταξύ των μελών της έως ότου επικρατήσουν ευνοϊκές συνθήκες για την επίλυσή τους. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγονται οι ιδιαίτερες εντάσεις και το περιφερειακό εγχείρημα μπορεί να προχωρήσει. Για παράδειγμα, η συνοριακή διαφορά μεταξύ Σιγκαπούρης και Μαλαισία σχετικά με τις περιοχές Pedra Branca και Middle Rocks παρέμεινε στο περιθώριο έως ότου οι δύο χώρες αποφασίσουν να απευθυνθούν στο Διεθνές Δικαστήριο (Kivimaki 2001). Το τελευταίο, μάλιστα, αποφάσισε το 2008 ότι η περιοχή Pedra Branca πρέπει να αποδοθεί στη Σιγκαπούρη και η περιοχή Middle Rocks στη Μαλαισία, απόφαση η οποία έδωσε ένα τέλος στη διακρατική αυτή διένεξη (International Court of Justice 2008).

Έτσι, η ASEAN δεν θα αλλάξει τακτική στο θέμα της Θάλασσας της Νότιας Κίνας παρ' όλο που εκτός των κρατών μελών της η περιοχή διεκδικείται και από δύο μη μέλη, η Κίνα και η Ταϊβάν. Καθώς οι δύο τελευταίες δεν ενστερνίζονταν την πολιτική χαμηλών τόνων και διαβούλευσης της ASEAN συχνά, ειδικά η Κίνα, θα δημιουργήσουν εντάσεις μέσω των έντονων διεκδικήσεών τους. Η αποκορύφωση αυτής της διαφορετικής τακτικής θα αποτελέσει η ψήφιση του «Νόμος για τη Θάλασσα» από την πλευρά της Κίνας.

Η ψήφιση του νόμου αυτού θα πανικοβάλλει τα κράτη μέλη της ASEAN τα οποία μέχρι εκείνη τη στιγμή προσπαθούσαν να υποβαθμίσουν τις κινήσεις της Κίνας. Μόνο το Βιετνάμ, το οποίο βέβαια ήταν το πιο άμεσα θιγόμενο, διατηρούσε από πριν μια επιφυλακτικότερη στάση έναντι των κινεζικών πρωτοβουλιών και ζητούσε την εντονότερη δραστηριοποίηση της Ένωσης.

Εν πολλοίς ο κινεζικός νόμος σχετικά με τα θαλάσσια ύδατα θα ενισχύσει την αλληλεγγύη εντός της ASEAN έναντι ενός κοινού μετώπου καθώς τα περισσότερα μέλη θα αντιδράσουν στον προαναφερθέντα, ενώ θα υπάρξει και μια προσπάθεια να συζητηθεί το θέμα στο πλαίσιο του ARF.

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1990 η ASEAN θα προσπαθεί να διερευνήσει την βέλτιστη τακτική συνολικής αντιμετώπισης του ανερχόμενου βόρειου γείτονά της. Οι περισσότερες πρωτοβουλίες θα σχετίζονται σχεδόν πάντα με την προσπάθεια διατήρησης χαμηλών τόνων για το θέμα αλλά ταυτόχρονα ανάπτυξης καναλιών διαλόγου με την Κίνα. Για το θέμα των

αλληλεπικαλυπτόμενων διεκδικήσεων στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας η ASEAN θα καταλήξει στην υπογραφή της «Διακήρυξης για τη Συμπεριφορά των Μερών στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας» (“Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea”) μια πρωτοβουλία η οποία θα καλωσοριστεί από όλα τα κράτη μέλη της (Hund 2001).

Η αλλαγή πορείας

Η Ασιατική Οικονομική Κρίση της περιόδου 1997-1998 θα δημιουργήσει ένα δεδομένο. Τα περισσότερα κράτη της ASEAN θα υποστούν σοβαρά πλήγματα στις εθνικές τους οικονομίες και η περιφερειακά παρατηρούμενη μακροχρόνια δυναμική οικονομική οικονομική ανάπτυξη θα διακοπεί, δημιουργώντας έτσι συνθήκες αποσταθεροποίησης. Στο κρίσιμο αυτό σημείο και για πρώτη φορά η κυβέρνηση της Κίνας θα δώσει μια έμπρακτη απόδειξη μιας νέας πολιτικής η οποία φαινόταν να διαμορφώνεται στους κόλπους της, αυτής της «καλής γειτονίας» και της «ειρηνικής ανέλιξης» (Hongua 2004). Πιο συγκεκριμένα, η Κίνα θα αποφασίσει να μην υποτιμήσει το νόμισμά της ώστε να διατηρήσει την ανταγωνιστικότητά της έναντι των άλλων χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας και αυτό λειτούργησε ιδιαιτέρως σταθεροποιητικά σε μια περίοδο όπου ούτε οι ΗΠΑ, ούτε το ΔΝΤ αλλά και ούτε ο μέχρι τότε αναγνωρισμένος περιφερειακός ηγεμόνας – η Ιαπωνία – δεν μπορούσαν να προσφέρουν μια αξιόλογη διέξοδο.

Σταδιακά, λοιπόν, η ASEAN θα γίνει μάρτυρας μιας σαφούς προσπάθειας της Κίνας να χαρακτηριστεί ως ο «καλός γείτονας», μια χώρα της οποίας η ανάπτυξη και ισχυροποίηση δεν πρέπει να την φοβούνται αλλά να την θεωρούν εγγύηση της περιφερειακής σταθερότητας. Μάλιστα, η Κίνα σταδιακά θα ενταχθεί σε όλους τους διακρατικούς περιφερειακούς οργανισμούς της περιοχής δίνοντας επιπρόσθετα δείγματα ότι θέλει να ενταχθεί στη γειτονιά της.

Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής η Κίνα θα υπογράψει την Συνθήκη Φιλίας και Συνεργασίας (Treaty of Amity and Cooperation - TAC) της ASEAN, θα εισέλθει στο ARF ενώ παράλληλα θα προχωρήσει σε μια εντατικοποίηση των επαφών με την ASEAN τόσο στο οικονομικό (βλέπε ASEAN+3), όσο και στο πολιτικό επίπεδο (βλέπε ASEAN+3 και East Asia Summit) (Garrison 2005).

Η πιο σημαντική, όμως, εξέλιξη θα είναι η υπογραφή της Διακήρυξης για τη Συμπεριφορά των Μερών στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας το 2002 αναστρέφοντας εν πολλοίς τη μέχρι τότε επιθετική πολιτική της Κινεζικής κυβέρνησης στο θέμα των εδαφικών διεκδικήσεων στην υπό εξέταση περιοχή. Επακόλουθο των πολιτικών αυτών επιλογών ήταν η βελτίωση των σχέσεων με όλα τα κράτη μέλη της ASEAN και ειδικά με το Βιετνάμ, με διάφορα γεγονότα, όπως λ.χ ο ελλιμενισμός ενός κινεζικού πλοίου σε λιμάνι του Βιετνάμ το 2001, να επιβεβαιώνουν το εν λόγω γεγονός (Shambaugh 2005). Μάλιστα, την περίοδο εκείνη ξεκίνησαν πιλοτικά κοινές θαλάσσιες περιπολίες κινεζικών και βιετναμέζικων πλοίων στην περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας στο πλαίσιο της αντιμετώπισης περιστατικών πειρατείας (Dosch 2007).

5. Συμπεράσματα

Η περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας αποτελεί μια από τις θαλάσσιες περιοχές του κόσμου όπου υπάρχουν, ίσως, οι περισσότερες επικαλυπτόμενες και γι'αυτό αλληλοσυγκρουόμενες εθνικές διεκδικήσεις. Η σημασία της περιοχής για τη διακίνηση εμπορευμάτων καθώς και τα αποδεδειγμένα - αλλά και τα πιθανολογούμενα- υποθαλάσσια αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου αναντίρρητα εντείνουν τις εκατέρωθεν εθνικές διεκδικήσεις σε σημείο όπου να μην είναι ορατή μια διευθέτησή τους στο προσεχές μέλλον.

Η αρκούτως επιθετική πολιτική της Κίνας στην περιοχή, με αποκορύφωση τις καταλήψεις βραχονησίδων και τη ψήφιση του Νόμου της Θάλασσας από το κινεζικό κοινοβούλιο, θα δημιουργήσει ένα αρκετά τεταμένο κλίμα στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Η κατάσταση αυτή θα αντιστραφεί με την αλλαγή πολιτικής από την κινεζική κυβέρνηση και τις προσπάθειες της τελευταίας για τη δημιουργία μιας νέας εικόνας για την ανερχόμενη Κίνα, αυτής του υπεύθυνου και ειρηνικού κράτους.

Η αλλαγή της στάσης της Κίνας είναι φυσικά προϊόν πολλών παραγόντων και γεγονότων το σίγουρο, όμως, είναι ότι η εμπλοκή μιας διακρατικής περιφερειακής συνεργασίας στο θέμα της διαχείρισης και επίλυσης των προβλημάτων στην περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας προσέφερε πολλά. Πιο συγκεκριμένα, η ASEAN σημείωσε σημαντικά βήματα προόδου σε πολλαπλούς τομείς:

A. Κατ'αρχήν σε επίπεδο ισχύος η ενιαία αντιμετώπιση των κινεζικών κυρίως διεκδικήσεων στην υπό εξέταση περιοχή δημιούργησε νέα δεδομένα. Τα κράτη μέλη της ASEAN υιοθέτησαν μια πολιτική χαμηλών τόνων σε ότι αφορά στις μεταξύ τους εδαφικές διαφορές ή και προχώρησαν στην επίλυσή τους (π.χ. Ταϊλάνδη - Σιγκαπούρη). Το γεγονός αυτό ήταν ιδιαίτερος σημαντικό, καθώς η Κίνα δεν μπορούσε να διασπάσει το κοινό μέτωπο της ASEAN απέναντί της μέσω της εύκολης εκμετάλλευσης των διαφορών στο εσωτερικό της Ένωσης. Παράλληλα, δε, η συνάθροιση της ισχύος 10 κρατών φυσικά και βελτίωσε τη διαπραγματευτική ικανότητα των επιμέρους κρατών της Νοτιοανατολικής Ασίας έναντι της Κίνας αλλά και της Ταϊβάν.

Μάλιστα, η εμπλοκή της ASEAN ως διακρατικού περιφερειακού θεσμού στο θέμα της Θάλασσας της Νότιας Κίνας προσέφερε και μια καλύτερη προβολή του θέματος σε παγκόσμιο επίπεδο στερώντας έτσι από την Κίνα τη δυνατότητα να διαχειριστεί το θέμα πέρα από τα φώτα της δημοσιότητας. Έτσι, ενώ για παράδειγμα το σχετικώς απομονωμένο Βιετνάμ των αρχών του 1990 – κυρίως λόγω της πρότερης επιθετικής του πολιτικής (βλέπε εισβολή στη Καμπότζη 1978 – 1991) και του κομμουνιστικού του καθεστώτος – δεν μπορούσε να προσελκύσει το διεθνές ενδιαφέρον όσον αφορά στις διαφορές του με την Κίνα και συνεπώς να αυξήσει τα διακυβεύματα για την τελευταία. Η ανάληψη πρωτοβουλιών από την ASEAN λειτούργησε, έτσι, πολλαπλασιαστικά στη διαπραγματευτική ικανότητα των νότιων γειτόνων της Κίνας.

B. Η συμμετοχή της ASEAN προσέφερε στη διαμάχη την εναλλακτική μιας διαφορετικής οδού αντιμετώπισης / επίλυσης των διαφορών. Αυτό που προσπάθησε η ASEAN, και τα έως τώρα γεγονότα φαίνεται να επιβεβαιώνουν ήταν να περάσει στην Κίνα μια από τις βασικές της νόρμες, αυτή της επικοδομητικής γειτονίας όπου διαφορές οι οποίες δεν είναι εφικτό να επιλυθούν άμεσα εντάσσονται σε ένα περιβάλλον χαμηλών τόνων μέχρι να έρθει η χρονική στιγμή όπου η επίλυση είναι πλέον εφικτή. Η Κίνα, πλέον, συμμετέχει σε μια τέτοια περιφερειακή πολιτική καθώς οι περισσότερες διεκδικήσεις στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας δεν έχουν επιλυθεί. Μάλιστα, η ίδια η Κίνα φαίνεται να έχει συνενάσει σε μια διμερή ή πολυμερή συνεκμετάλλευση κάποιων υπό αμφισβήτηση περιοχών αυξάνοντας έτσι τα σημεία επαφής με τις γειτονικές της χώρες. Για παράδειγμα, το 2004 Κινεζικές και Φιλιππινέζικες κρατικές πετρελαϊκές επιχειρήσεις κατέληξαν σε συμφωνία συνεκμετάλλευσης κάποιων περιοχών της Θάλασσας της Νότιας Κίνας.

Αξίζει να σημειωθεί βέβαια ότι η εξέλιξη αυτή θα προκαλέσει την αντίδραση του Βιετνάμ το οποίο θα θεωρήσει ότι η συμφωνία αυτή αντιβαίνει στα συμφέροντά του. Παρ' ότι δόθηκαν σχετικές διαβεβαιώσεις και το Βιετνάμ τελικά προσκλήθηκε να συμμετάσχει στην κοινή προσπάθεια, αναντίρρητα έγινε φανερό ότι το καλό πρόσφατο κλίμα στην περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας θα μπορούσε σχετικά εύκολα να μεταβληθεί επί τα χείρω (Lee 2005).

Γ. Η εμπλοκή της ASEAN στις διασυνοριακές διαφορές της περιοχής Θάλασσας της Νότιας Κίνας είχε το επιπρόσθετο όφελος ότι δημιουργήθηκαν πολλές ευκαιρίες ανταλλαγής απόψεων για το θέμα μεταξύ των διαφόρων μερών. Αυτό κατ' αρχήν έλαβε χώρα εντός της Ένωσης για όλες τις χώρες – μέλη οι οποίες διεκδικούν ένα κομμάτι της υπό εξέταση περιοχής. Παράλληλα, όμως, λόγω των αυξανόμενων συναντήσεων αξιωματούχων της Ένωσης με αξιωματούχους της Κίνας για διάφορα ζητήματα (οικονομικά, εμπορικά κτλ) δημιουργήθηκαν πολλαπλές ευκαιρίες ανάπτυξης σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ της Κίνας και των υπόλοιπων χωρών της περιοχής. Πράγματι, μετά το 2002 οι συναντήσεις Κίνας – ASEAN έχουν πυκνώσει – περισσότερες από 2-3 συναντήσεις κάθε χρόνο τα τελευταία 6 χρόνια και για διάφορα θέματα, δημιουργώντας τη δική τους δυναμική.

Αναντίρρητα, λοιπόν, η εμπλοκή της ASEAN στο θέμα των διασυνοριακών διαφορών επί της περιοχής της Θάλασσας της Νότιας Κίνας είχε και εξακολουθεί να έχει ουσιαστικό αντίκτυπο. Οι διαρκώς καλλιεργούμενες καλές σχέσεις της Ένωσης εν συνόλω με την Κίνα έχουν έως τώρα επιδράσει ιδιαίτερος ευμενώς και στις διμερείς σχέσεις της Κίνας με τα κράτη – μέλη της ASEAN. Αδιαμφισβήτητα, όμως, καθώς δεν έχει υπάρξει πλήρη επίλυση των εκατέρωθεν διεκδικήσεων, κανείς δεν μπορεί προς το παρόν να εγγυηθεί την επ' άπειρο διατήρηση της ειρήνης και σταθερότητας στην περιοχή. Ειδικά καθώς οι ενεργειακές ανάγκες της Κίνας διαρκώς αυξάνονται, θα καταστεί απαραίτητη η εκμετάλλευση των ενεργειακών κοιτασμάτων στην περιοχή – ο τρόπος με τον οποίον θα λάβουν χώρα οι προσπάθειες εκμετάλλευσης αναμένεται να διαμορφώσει εν πολλοίς το περιφερειακό περιβάλλον. Οι έως σήμερα ενδείξεις μαρτυρούν την εκδήλωση μιας τάσης συνεκμετάλλευσης του πλούτου της περιοχής, ενώ η συνέχιση αυτής της τάσης αποτελεί σίγουρα ένα ελπιδοφόρο μήνυμα για όλα τα κράτη της περιοχής.

Βιβλιογραφία

- Argentina asks UN for help on Falklands dispute, *Financial Times*, 25 Φεβρουαρίου 2010
- Buszynski L., 1998: ASEAN's new challenges", *Pacific Affairs*, Vol. 70, No. 4, pp. 555-577.
- Dosch J., (2007), "Managing Security in ASEAN-China Relations: Liberal Peace of Hegemonic Stability. *Asian Perspective*, **31**, 209-236.
- Dosch J., 2008: Towards a New Pax Sinica?. Paper presented in WISC 2008, Slovenia.
- Garrison J., 2005: China's prudent cultivation of "soft" power and implications for U.S. policy in East Asia. *Asian Affairs: An American Review*, **32**, 25-30.
- Herbst J., 1989: The creation and maintenance of national boundaries in Africa. *International Organization*, **43**, 673-692.
- Ho J., 2006: The Security of Sea Lanes in Southeast Asia. *Asian Survey*, **46**, 558-574.
- Hongua M., 2004: Peaceful Rise: A Framework for China's International Strategy. *World Economics and Politics*, **6**.
- Hund M., 2001: The development of ASEAN norms between 1997 and 2000: A paradigm shift? *ZOPS Occasional Papers*, **5**.
- Institute for the Analysis of Global Security, 2004.
- International Court of Justice, Case Concerning Sovereignty over Pedra Branca, Middle Rocks and South Ledge, *Judgement*, 23 May 2008.
- International Maritime Organization (IMO), Various Reports, 2006, 2008.
- Kang D., 2007: Stability and Hierarchy in East Asian International Relations, 1300-1900 CE in Kaufman S. et al (eds.), *The Balance of Power in World History*, Palgrave McMillan.
- Kivimaki T., 2001: The Long Peace of ASEAN. *Journal of Peace Research*, **38**, 5-25.
- Lee P., 2005: China's quest for oil security: oil (wars) in the pipeline? *The Pacific Review*, **18**, 265-301.
- Odgaard L., 2003: The South China Sea: ASEAN's Security Concerns About China. *Security Dialogue*, **34**, 11-24.
- Ruland J., 2005: The Nature of Southeast Asian Security Challenges. *Security Dialogue*, **36**, 545-563.
- Shambaugh D., 2005: China Engages Asia: Reshaping the Regional Order. *International Security*, **29**, 64-99.
- Tønnesson S., 2005: Locating the South China Sea in Kratoska P. et al (eds.), *Locating Southeast Asia: geographies of knowledge and politics of space*, Singapore University Press.
- U.S. Energy Information Administration, 2005 and 2008.
- Wanandi J., 2005: Towards an Asian security-community. *Asia-Europe Journal*, **3**, 323-332.
- Womack B., (2006), *China and Vietnam*, Cambridge University Press.
- World Energy Outlook 2006-9, International Energy Agency.
- Zweig D. and Jianhai B., 2005: China's Global Hunt for Energy, *Foreign Affairs*, **84**, 25-38.